

НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО ЯВИЩА «ОБОВ'ЯЗКОВІ НЕПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ»

МАРИНЧАК Євген Степанович

кандидат юридичних наук, заступник директора Інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
УКРАЇНА

Анотація: Дослідження присвячене науковій проблематиці механізму мобілізації обов'язкових неподаткових платежів до публічних та приватних фондів коштів. Досліджуються погляди науковців на правове явище «обов'язкові неподаткові платежі». Окремо звернута увага на відмінність наукової думки пострадянської школи фінансового права та сучасної України. Аналізуються підходи до критеріїв систематизації неподаткових платежів. Досліджуються наукові позиції на коло зобов'язаних суб'єктів та напрями спрямування мобілізованих коштів. Надається сучасна реальна дефініція правовому явищу «обов'язкові неподаткові платежі». Робляться висновки про ступінь наукової розробки цього правового явища. Надається оцінка правовому регулюванню.

ВСТУП.

Актуальність цієї статті полягає в тому, що комплексний аналіз наукових позицій на правове явище «обов'язкові неподаткові платежі», в українському науковому просторі до цього часу не здійснювався. Проблематику мобілізації коштів до публічних фондів у формі обов'язкових неподаткових платежів досліджували представники доктрини фінансового права, такі як Г.С. Андрущенко, Л.К. Воронова, Д.О. Білінський, Д.О. Гетманцев, О.В. Гедзюк, Н.Л. Губерська, С.Т. Кадькаленко, М.П. Кучерявенко, Н.М. Ковалко, Р.М. Лещенко, О.А. Лукашев, О.А. Музика-Стефанчук, С.О. Ніщимна, С.В. Очкуренко, Н.Ю. Пришва, Л.М. Чуприна, Н.Я. Якимчук та інші. На даний час, в українському науковому просторі, відсутні дослідження, предметом яких є наукові погляди на форму та зміст обов'язкових неподаткових платежів. Метою цієї роботи є дослідження позицій науковців на правову природу обов'язкових неподаткових платежів.

ГЕНЕЗИС ПРАВОВОГО ЯВИЩА «ОБОВ'ЯЗКОВІ НЕПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ».

У структурі класифікації доходів до публічних фондів коштів наявна ціла низка платежів, які за своїми ознаками схожі з платежами податкового характеру, однак такими не є. На науковому рівні такі платежі називають по різному, але найчастіше можна зустріти такі найменування: «неподаткові платежі», «квазіподатки», «парафіскалітети» та «параоподаткування».

Досліджуючи це правове явище, Л.В. Ромащенко звертає увагу, що у другий чверті ХХ ст. в фінансових системах різних держав почали виділятися і вивчатися обов'язкові платежі, які за своїми ознаками істотно відрізнялися від податків та зборів, - такі платежі, на науковому рівні, отримали назву «параоподаткування» [1]. Тобто, це обов'язкові платежі, які встановлюються на нормативно-правовому рівні, але не мають ознак, характерних для податків і зборів.

Ретроспективний аналіз наукових джерел вказує на те, що в перше на теоретичному рівні, обов'язкові неподаткові платежі досліджувались французькими вченими в першій половині ХХ ст. Найперша згадка про «параоподаткування» була зроблена професором Жанном-Гі Меріго (Mérigot, Jean-Guy) у 1949 році [2]. Вчений під цим правовим явищем розумів інструмент позабюджетної мобілізації грошових коштів для покриття соціальних видатків юридичних осіб приватного або публічного права. Подальші наукові розробки були здійснені вченими Лаффер'єром Жульєном (Laferrière Julien) та Валином Марселем (Waline Marcel) [3]. Зокрема була зосереджена увага на особливостях парафіскального оподаткування: не надходження грошових коштів від таких платежів до публічних фондів; та їх закріплення для покриття відповідних видатків юридичної особи [4]. У середині ХХ ст., правова категорія «парафіскальний збір» була закріплена на законодавчому рівні. Правове регулювання Республіки Франції передбачало встановлення парафіскалітетів на рівні законів, а визначення елементного складу конструкції цих зборів, - на рівні підзаконних нормативно-правових актів. Контролюючі органи здійснювали «адміністративний нагляд» за використанням бенефіціарами таких зборів, отриманих коштів, які в свою чергу, вели окремий облік таких коштів. Що ж до платників, то була встановлена процедура сплати парафіскалітетів та механізм примусового стягнення заборгованості. Досить цікавим видається той

факт, що тогочасні французькі законодавці розуміли важливість чіткої класифікації всіх доходів фондів коштів, тому закріпили положення, що перелік всіх парафіскальних зборів повинен бути відображений у законі про державний бюджет на відповідний рік (навіть враховуючи той факт, що переважна більшість надходжень від цих платежів спрямовуються не до публічних фондів коштів, а до децентралізованих — фондів коштів юридичних осіб приватного та публічного права) [4].

В перше, на пострадянському просторі, в наукових джерелах обов'язкові неподаткові платежі було заключено у форму «парафіскалітет» вченим О.М. Козиріним. Під змістовною складовою цієї правової категорії, науковець вбачав «обов'язкові збори, що встановлюються в економічних або соціальних інтересах на користь юридичних осіб публічного чи приватного права, які не є центральними органами виконавчої влади та публічною адміністрацією». Тобто, і форма, і зміст цієї дефініції відсилають до наукових позицій французьких вчених першої половини ХХ ст., - робляться відсилки про сплату обов'язкових неподаткових платежів лише до децентралізованих фондів коштів. Перелік обов'язкових неподаткових платежів, який наводить О.М. Козирін дещо застарів, але надає змогу побачити їх різноманітність, як за видом, формою правового регулювання, так і за напрямком спрямування коштів, зокрема: «різноманітні такси, що стягуються для покриття витрат діяльності торгово-промислових палат, економічних офісів, бюро тощо; збори в Фонд жертв автомобільних катастроф, в центральну касу сільськогосподарської взаємодопомоги; внески за користування радіо-та телеприймачами; внески в численні фонди соціально-економічної орієнтації; Національний фонд з покращення житла; Фонд гарантій від надзвичайних обставин у сільському господарстві; Національне бюро навігації» [5].

Учений І.І. Кучеров пише про те, що парафіскалітет може бути визначений як «правова неподаткова форма покладання обов'язків на фізичних та юридичних осіб з метою їх участі у формуванні фінансових ресурсів окремих суб'єктів публічного або приватного права для покриття витрат, пов'язаних з наданням ними послуг на користь таких платників» [6].

Спільним у цих визначеннях є те, що кошти від обов'язкових неподаткових платежів спрямовуються як до централізованих, так й до децентралізованих фондів коштів з метою покриття частини витрат, за

наслідком надання платнику таких коштів певних послуг.

В свою чергу, С.Г. Пепеляєв під парафіскалітетом розуміє «збір, що стягується на тих же умовах, що і податок, але встановлений в економічних або соціальних інтересах на користь юридичних осіб публічного або приватного права, які не є центральними або місцевими органами державної влади, адміністративними установами» [7]. До аналогічного висновку дійшов А.В. Турбанов, який визначає парафіскалітети як платежі, що стягуються на обов'язковій, безоплатній та безповоротній основі, але у встановлених законом економічних і соціальних інтересах на користь юридичних осіб публічного або приватного права, які не є органами державної влади, адміністративними установами [8].

У цих визначеннях, науковці звертають увагу, що на відміну від податків, мобілізація обов'язкових неподаткових платежів здійснюється не з метою забезпечення публічного інтересу, а з метою досягнення певного соціального або економічного ефекту. І цей ефект досягається не органами державної влади, а юридичними особами публічного або приватного права. Такі визначення є дещо нехарактерними для публічного права пострадянського простору. Дослідивши наукові джерела, можна побачити, що така детермінація була закріплена в середині ХХ ст. для терміну «парафіскалітет» у законодавстві Французької Республіки [9].

В той же час, для прикладу М.В. Карасьова, зазначає, що парафіскалітети — це публічні платежі, що спрямовуються до недержавних грошових фондів або до фондів органів публічної влади на підставі закону чи іншого нормативно-правового акту, з метою досягнення публічних цілей [10].

Таке лаконічне визначення вченої більш точно передає сучасну правову дійсність обов'язкових неподаткових платежів у пострадянських державах. Але, все ж таки, науковці не дійшли до більш-менш уніфікованої позиції до детермінації обов'язкових неподаткових платежів.

Крім того, у наведеному вище визначенні, вартим уваги є мета справляння таких платежів — досягнення публічних цілей. Загалом, аналізуючи позиції науковців на мету адміністрування неподаткових платежів, можна побачити, що в одних випадках метою є соціально-економічні інтереси, а в інших публічні. Достатньо дискусійними

видаються соціальні та економічні інтереси через те, що в законодавстві відсутні положення, що їх роз'яснюють. Проте наукова спільнота переконана, що це є напрямком покриття видатків юридичних осіб, що здійснюються для досягнення соціально-економічного ефекту. Прикладом, може бути плата за пристрої, що приймають телевізійний сигнал — в середині ХХ ст. це був поширений обов'язковий неподатковий платіж, суть якого полягала у тому, що споживачі протомедійної продукції мали компенсувати державі частину витрат, яку та несла у зв'язку з реалізацією власної медійної політики. Тут доречно звернути увагу, що по-перше телевізійні мовники були здебільшого державними, по-друге, ринок рекламних послуг знаходився на етапі свого становлення і не покривав всіх витрат. Власне, суть соціально-економічного ефекту полягала у тому, що суспільство споживало інформацію, що впливала на їх правомірну поведінку, та компенсувало частину витрат, пов'язаних з виготовленням та доставкою медійної продукції. Стосовно публічного інтересу, все теж не так просто. Науковець Д.О. Білінський вказує на те, що публічний інтерес та фінансова система є взаємопов'язаними категоріями, оскільки фінансова система – це сфера зіткнення публічних та приватних інтересів. Саме тому питання визначення засад розбудови та функціонування фінансової системи слід розглядати у взаємозв'язку із проблемами механізмів узгодження інтересів окремих суб'єктів фінансових відносин і критеріїв оптимального співвідношення у розвитку окремих складових фінансової системи. Досліджуючи взаємозв'язок категорій «фінансова система» та «публічний інтерес», слід звертати увагу не лише на вплив інтересу на структуру фінансової системи, а й на зворотний вплив фінансової системи. Це виявляється, зокрема, в тому, що при наближенні до бажаної моделі фінансової системи трансформується і сам публічний інтерес у цій сфері, оскільки з'являються нові перспективи, інтереси [11]. В нашому випадку, така трансформація відбувається через входження соціального та економічного інтересу до складу публічного інтересу. Стосовно цього, науковці М.М. Артемов та О.Д. Корнєв зазначають: «парафіскалітет стягується для досягнення не будь-якої публічної мети, а обов'язково соціально-економічної» [10]. Як приклад, вони наводять платежі, що сплачуються для розгляду третейським судом господарського спору, метою сплати яких є захист прав та інтересів особи, що ініціює розгляд справи.

Таким чином, можна побачити, що наукова спільнота також по-різному ставиться до мети справляння обов'язкових неподаткових платежів.

Стосовно систематизації, вчений О.Д. Корнєв наголошує, що за своєю внутрішньою структурою система обов'язкових неподаткових платежів вкрай неоднорідна. Це пов'язане з тим, що до її складу входять платежі різного характеру, що мають як певну схожість, так і суттєві відмінності. Деякі платежі мають загальні риси і специфічні юридичні ознаки, наявність яких дозволяє виділити їх у відокремлені групи всередині системи неподаткових платежів [12]. Якщо стисло охарактеризувати запропоновану науковцем систему таких платежів, то вони поділяються на фіскальні та парафіскальні. Основним критерієм розмежування є грошові фонди, в які спрямовуються платежі: перші — фіскальні, спрямовуються до публічних фондів коштів (державного або місцевого бюджетів); другі — парафіскальні, спрямовуються безпосередньо до грошових фондів юридичної особи, яка виконує специфічні функції, що пов'язані з реалізацією публічного інтересу. Іншими словами, в першому випадку, кошти спрямовуються до публічного фонду, звідки трансфертами перераховуються до юридичної особи, що надає послуги, пов'язані з публічним інтересом, а в другому випадку, кошти надходять безпосередньо до такої юридичної особи.

З такою систематизацією важко не погодитись, єдине що викликає певні сумніви це назви структурних елементів цієї системи: «фіскальні» та «парафіскальні». Скоріш за все, науковець виходив з того, що під терміном «фіскальний» розуміється напрямок надходження коштів — бюджетний, відповідно «парафіскальний» - позабюджетний. Але, справа в тому, що, як вже зазначалось вище, правова категорія «парафіскалітет» вперше з'явилася у французькому науковому просторі на початку ХХ ст., та пізніше була закріплена у відповідний законодавчий термін. Якщо перекласти французьке слово «parafiscalité», то українською мовою дослівно буде «нефіскальний», у значенні неподатковий, а не позабюджетний. В свою чергу, термін «фіскальний» означає податковий. Тут варто звернути увагу, що наукові першоджерела, що ґрунтувались на аналізі правових норм, використовували французький термін «parafiscalité sociale», як «соціальне параподаткування» [13]. Отже, запропонована назва структурних елементів обов'язкових неподаткових платежів звучить як: «податкові» та «неподаткові» платежі. Очевидною

видається необхідність у належній адаптації назв понятійно-категоріального апарату структурних елементів системи обов'язкових неподаткових платежів.

Загалом, якщо проаналізувати позиції пострадянських науковців, можна побачити, що всі обов'язкові неподаткові платежі розділяються на дві великі групи: бюджетні обов'язкові неподаткові платежі та позабюджетні обов'язкові неподаткові платежі. У першому випадку правове регулювання здійснюється на рівні бюджетного законодавства — загальний перелік відображений в бюджетному кодексі, а розгорнутий в законі про бюджет на відповідний рік. Другий випадок передбачає спеціальне правове регулювання кожного окремого платежу та відсутність чіткої внутрішньої та зовнішньої будови таких платежів, класифікації доходів децентралізованих фондів коштів.

НАУКОВІ ПОЗИЦІЇ НА НЕПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ.

Наукова спільнота незалежної України, розпочала активно досліджувати неподаткові джерела формування публічних фондів коштів, в перші роки після відновлення державності. Правове регулювання планово-командної економіки потребувало повного перегляду для створення вільного ринку приватних виробників товарів та послуг. В свою чергу, зміна форми економічної організації суспільства, передбачала суттєві втрати для публічних фондів коштів, у перші роки функціонування.

Науковець Л.К. Воронова, зазначає, що найбільш принциповим є поділ доходів держави в залежності від порядку формування їх систем. У цьому випадку їх можна поділити на: централізовані доходи, що залишаються в розпорядженні держави і надходять на формування централізованих грошових фондів — складають основу доходної частини бюджету; децентралізовані доходи, що надходять в розпорядження окремих державних підприємств, установ і організацій, що формуються за рахунок їх доходів і використовуються відповідно до їх фінансових планів [14].

На думку автора цього дослідження, поділ джерел формування доходної частини грошових фондів на централізовані та децентралізовані, є головним критерієм розмежування обов'язкових платежів. Саме від цього поділу й відштовхується більшість українських

вчених. Грошовий фонд, як ланка фінансової системи, уявляє собою сукупність відносин щодо формування, розподілу, використання відповідних фондів коштів загальнодержавного або місцевого значення. Тому не слід ототожнювати грошові фонди з тим чи іншим органом управління, хоча окремі з них і збігаються за назвою (наприклад, Пенсійний фонд України). Грошові фонди, тобто відокремлені грошові кошти з певним цільовим призначенням, є об'єктом фінансів, їх матеріальним змістом. В Україні функціонують як централізовані, так і децентралізовані грошові фонди [15]. Існує наукова дискусія стосовно особливостей формування централізованих грошових фондів, їх видів та правового регулювання. Це питання потребує окремої уваги.

Ретроспективний аналіз фінансових відносин, дозволив Н.Ю. Пришві зробити висновок, що поняття публічно-правових доходів та поняття обов'язкових платежів у сучасному розумінні багато в чому збігаються, однак їх не потрібно розглядати як тотожні. Загальновідомим тогочасним положенням було те, що обов'язкові платежі — це платежі при адмініструванні яких застосовується примусова сила держави та які надходять до бюджету та позабюджетних фондів. Але, за переконанням Н.Ю. Пришви, необхідно переглянути це положення, виходячи із сучасних вимог законодавства та розвитку фінансово-правової науки [15].

Науковець Н.Ю. Пришва звертає увагу, що в системі фінансового права кожен із інститутів — інститут податкового права, інститут неподаткових доходів бюджету, інститут доходів позабюджетних фондів доречно розглядати як самостійну складову фінансового права. Одночасно з цим, ці інститути складають розділ фінансового права, оскільки вони об'єднанні однорідними відносинами. Власне, обов'язкові платежі, за поглядами вченої, це врегульовані нормами фінансового права доходи до грошових фондів суб'єктів публічного права, які спрямовуються останніми на реалізацію завдань і функцій держави, місцевого самоврядування та задоволення публічного інтересу[16].

Неподаткові надходження займають важливе місце в складі публічних доходів. У 2006 році неподаткові доходи становили 27 відсотків доходів Державного бюджету України. На той час їх налічувалось близько 80 видів. Більшість з них мали обов'язковий характер, тобто законодавець передбачав можливість застосування примусу до їх платника. Визначаючи правову категорію «обов'язкові платежі», Н.Ю. Пришва виходить з легістських позицій — це врегульовані

нормами права надходження до бюджету та позабюджетних фондів від юридичних та фізичних осіб, наділені ознаками оплатності та які можуть мати як обов'язковий, так і добровільний характер [15].

За поглядами Л.К. Воронової, до системи платежів доходної частини бюджету входить досить стійка група надходжень за вчинення державними органами юридично значущих дій. З одного боку, вони дуже схожі на податкові платежі як за історією виникнення, так і за механізмом вилучення. З іншого боку, на відміну від податків, подібні платежі носять чітко виражений умовний характер, що не властиво податкам. Враховуючи нормативно-правове регулювання 90-х років минулого століття, вчена розподіляє такі платежі на дві групи: митні платежі та ресурсні платежі. До першої групи вона відносить державне мито і мито, що стягується при переміщенні товарів через митний кордон. До другої — плати за спеціальне використання лісових ресурсів, прісних водних ресурсів, надр; відрахування на геологорозвідувальні роботи; рентну плату за нафту та природній газ. До цієї ж групи Л.К. Воронова відносить «різницю в цінах за природній газ» та «надходження коштів від приватизації майна державних підприємств» [14].

У складі державних доходів значне місце посідають збори, як різновид обов'язкових платежів. Ця група доходів є досить неоднорідною за своїм складом, хоча і включає однакові за назвою платежі. Досліджуючи правову та економічну природу, Н.Ю. Пришва робить висновок, що під назвою «збір» законодавець об'єднує кілька відмінних між собою за правовим режимом груп обов'язкових платежів. Законодавство України не розкриває поняття «збір» та не називає чітких критеріїв, які б дозволили провести розмежування між такими окремими категоріями як «збір», «податок», «внесок», «мито» та інші платежі [16].

Проаналізувавши тогочасне правове регулювання фінансових відносин в Україні, Н.Ю. Пришва запропонувала класифікацію зборів, що залишається актуальною і до нині:

1. За органами введення: а) загальнодержавні збори; б) місцеві збори;
2. За порядком визначення розміру платежу: а) збори, які сплачують у чітко фіксованих розмірах, незалежно від обсягів бази; б) збори, розмір яких залежить від фактичної бази;
3. За підставами сплати: а) збори за вчинення юридично значимих дій; б) соціальні збори; в) збори, пов'язані з використанням природних

ресурсів (збори, які виконують перерозподільну функцію); г) дозвільні збори; д) збори за надання певних прав або переваг; е) збори, як платежі штрафного характеру;

4. За характером платежу: а) збори, які є складовою податкової системи (збори податкового характеру); в) збори, які не входять до складу податкової системи (збори неподаткового характеру) [16].

Тогочасне правове регулювання обов'язкових платежів, заклало колізію норм податкового та бюджетного законодавства, в результаті чого відсутнє чітке обґрунтування поділу платежів на податкові та неподаткові [16]. Ця колізія не знайшла свого вирішення й до цього часу.

З позиції наукового аналізу, видається достатньо цікавим таке правове явище, як «державне мито». Вчена О.А. Музика-Стефанчук, досліджуючи його, зазначає, що державне мито — це обов'язковий платіж, який сплачується за вчинення юридично значущих дій компетентними органами. З цього визначення можна побачити, що державне мито має всі ознаки обов'язкового неподаткового платежу. Однак, тогочасне податкове законодавство відносило його до загальнодержавних податків. Вчена звертає увагу, що в податковому законодавстві, для назви платежів до бюджету використовуються такі поняття, як «податок», «збір», «обов'язковий платіж» і «мито», але не проводиться чіткого розмежування між ними [17].

Сучасна наукова думка українських вчених на правову природу обов'язкових платежів відштовхується від Податкового кодексу України [18] та Закону України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI [19]. Дослідивши правову природу обов'язкових платежів, вчена Н.Ю. Пришва до обов'язкових платежів відносить врегульовані нормами права платежі публічно-правового характеру, які є регулярними джерелами формування грошових фондів публічної влади і обов'язковість яких забезпечена примусовою силою держави [20]. Наведену позицію деталізує науковець Н.Я. Якимчук, яка до обов'язкових платежів відносить наступні:

1) фіскальні – до бюджетів, що належать до бюджетної системи:

а) податкові – обов'язкові внески до бюджетів, що належать до бюджетної системи, які безпосередньо входять до податкової системи держави;

б) неподаткові платежі (квазіподатки) – обов'язкові платежі, що не входять до складу податкової системи держави, проте відносини із їх

встановлення та порядку їх справляння врегульовані фінансово-правовими нормами;

в) разові внески (стягнення) – платежі, що стягуються в особливому порядку, в надзвичайних ситуаціях, а також як покарання;

2) парафіскальні (парафіскалітети, ніби фіскальні) – до публічних фондів коштів, що не належать до бюджетної системи (зокрема, єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, збір на обов'язкове державне пенсійне страхування). Правовий режим справляння неподаткових платежів до бюджетів загалом визначений на законодавчому рівні актами, що мають різну галузеву приналежність [21].

З вищенаведеного можна побачити, що наукова думка, яка ґрунтується на діючому законодавстві України, розділяє всі обов'язкові платежі на фіскальні та парафіскальні — до перших належать, крім іншого, квазіподатки, до других відносяться парафіскалітети. Така класифікація здійснюється переважно через критерій спрямування коштів до певних фондів. Стосовно цього Н.Я. Якимчук зазначає, що правова доктрина закріплює за державою право здійснювати адміністрування коштів, необхідних для покриття витрат, пов'язаних з реалізацією певних функцій, однак положення цієї доктрини про відплатність зборів (платежів) не відтворюється в діючому законодавстві, що встановлює розмір таких платежів. Фактично збір (плата, внесок) сплачується за сам факт реалізації тієї чи іншої державної функції [21]. Власне це і є яскравою відмінністю податкових платежів від обов'язкових неподаткових. Що ж до обов'язкового характеру таких платежів, Н.Я. Якимчук зазначає, що умови застосування примусу, з боку держави, до платників відрізняються: в одному випадку обов'язковим є сам платіж (наприклад, виконавчий збір), в другому – до обов'язків їх платників належить саме одержання публічної послуги (плата за надання адміністративної послуги), а в третьому – держава визначила лише механізм реалізації особою її прав, переважно монополює цю публічну послугу, встановлює за її надання платіж та не передбачає для його платника іншого варіанту реалізації права (судовий збір). Відрізняється також спосіб зарахування таких платежів до бюджету. Власне, позиція українських науковців зводиться до того, що в законодавстві потрібно чітко окреслити правову природу та систему обов'язкових неподаткових платежів [21].

Сучасні погляди науковців на порядок утворення і використання доходів також суттєво не змінилися. Вчений А.Й. Іванський до централізованих доходів відносить ті, які зосереджені в державному та місцевих бюджетах, і позабюджетних фондах, - це ті кошти, які законодавство відмежовує від коштів, закріплених за державними і комунальними підприємствами, іншими організаціями та установами. Децентралізовані державні і місцеві доходи — це доходи державних підприємств, підприємств територіальних громад, інших організацій, що залишаються в їхньому безпосередньому розпорядженні та використовуються ними самостійно на виробничі й соціальні потреби. Здебільшого це частина прибутку підприємств [22].

ВИСНОВКИ З ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Підсумовуючи вищенаведене, можна дійти до висновку, що правове явище «обов'язкові неподаткові платежі» нове лише для пострадянської науки. Суть у тому, що планова економіка передбачала централізоване фінансування публічних, і пов'язаних витрат. Перехідна економіка 90-х років ХХ ст. породила змішану форму фінансування певних видатків — частково з бюджетів, частково з власних фондів коштів підприємств. У зв'язку з чим, у науковців фінансового права, з'явився новий об'єкт пізнання — відносини, що виникають з підстав сплати обов'язкових неподаткових платежів. З цього приводу, вчена Н.Ю. Пришва слушно зазначає, що обов'язкові платежі не вичерпуються податками; чітке усвідомлення правової природи обов'язкових неподаткових платежів сприятиме поповненню грошових фондів [16].

Формулюючи реальну дефініцію правового явища «обов'язкові неподаткові платежі», варто зважати на суттєві ознаки, — в нашому випадку це особливості, які відмежовують неподаткові платежі від податкових, та за допомогою яких можна структурувати внутрішню систему цього правового явища. До цих особливостей можна віднести фонди коштів, в які спрямовувались платежі; мету адміністрування (публічна, соціальна, економічна); суб'єктний склад відносин; правове регулювання тощо. На погляд автора цієї роботи, сучасна реальна дефініція правового явища «обов'язкові неподаткові платежі» може бути наступною: санкціоновані державою платежі, що сплачуються фізичними та юридичними особами до централізованих та децентралізованих фондів коштів у формі зборів, мит та плат, з метою фінансування витрат,

пов'язаних з реалізацією державою публічного інтересу та адмініструються як суб'єктами владних повноважень, так й юридичними особами приватного та публічного права.

Необхідно також звернути увагу на складність формулювання номінальної дефініції. Справа у тому, що фінансово-правова наука пішла шляхом закріплення для цього явища назви «парафіскалітет», але з плином часу, з'явилися інші назви, такі як: «квазіподатки», «нефіскальні збори», «параподаткування» тощо. Крім того, дефініцію «парафіскалітет» почали визначати в широкому і вузькому розумінні, що впливає на внутрішню сутність цього явища. У зв'язку з чим, та враховуючи відсутність її легального закріплення, станом на цей час, номінальна дефініція потребує подальших наукових розробок.

Стосовно теоретичного обґрунтування цього правового явища, можна сказати, що недоречно порівнювати ступінь наукової розробки обов'язкових неподаткових платежів між європейськими та пострадянськими вченими, оскільки відсутність системного підходу до правового регулювання цих платежів на дала шансу східноєвропейським науковцям. У той час, коли українські вчені в своїх дослідженнях обґрунтовують необхідність законодавчого закріплення правового терміну, який б детермінував обов'язкові неподаткові платежі, у Республіці Франції взагалі скасували законодавчий термін «парафіскалітет», разом з усім режимом правового регулювання, через невідповідність новим економічним реаліям [23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Ромащенко, Л.В. (2011). Понятие парафискального платежа: история возникновения и правовая природа. *Налоги и налогообложение*, (7), 29.
- [2] Mérigot, Jean-Guy. (1949). *Éléments d'une théorie de la parafi scalité*. Revue de Science et de Législation Financières.
- [3] Laferrière Julien & Waline Marcel. (1954). *Traité élémentaire de science et de législation financières*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence. Récupéré de: https://www.persee.fr/doc/reco_00352764_1954_num_5_5_407077_t1_0813_0000_001 (Accédé: 21.07.2020).
- [4] Ромащенко, Л.В. (2012). Парафискальные платежи во Франции: законодательство и доктрина. *Налоги и налогообложение*, 4(94), 55-57.
- [5] Козырин, А.Н. (1993). *Налоговое право зарубежных стран: вопросы теории и практики*. Москва.
- [6] Кучеров, И.И. (2009). *Теория налогов и сборов (Правовые аспекты)*. Москва: ЮрИнфоР.
- [7] Пепеляев, С.Г. (ред). (2004). *Налоговое право*. Москва.

- [8] Турбанов, А.В. (2004). *Финансово-правовые основы российской системы страхования банковских вкладов* (автореф. дис. ... д-ра юрид. наук). Москва.
- [9] *Ordonnance n°59-2 du 2 janvier 1959 portant loi organique relative aux lois de finances*. Base de données «Legifrance». Récupéré de: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000339591> (Accédé: 21.07.2020).
- [10] Артемов, Н.М. & Корнев, А.Д. (2019). *Финансово-правовое регулирование парафискальных платежей в Российской Федерации*. Изъято из: <https://play.google.com/books/reader?id=vjOIDwAAQBAJ&hl=en&pg=GBS.PT39.w.1.0.63> (Дата обращения: 27.07.2020).
- [11] Білінський, Д.О. (2013). Публічний інтерес як вихідна засада структурування фінансової системи. *Вісник Національної академії правових наук України*, (3), 157-162. Вилучено з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2013_3_21 (Дата звернення: 27.07.2020).
- [12] Корне, А.Д. (2017) Признаки фискальных сборов и парафискалитетов. *Актуальные проблемы российского права*, (7), 30.
- [13] *Schuman Robert. Inventaire de La Situation Financière (1913-1946)*. Paris, Imprimerie Nationale, 1946. Récupéré de: <https://www.abebooks.com/Inventaire-Situation-Financi%C3%A8re-1913-1946-Robert-Schuman/1367274909/bd> (Accédé: 27.07.2020).
- [14] Алісов, Є.О., Воронова, Л.К. & Кадькаленко, С.Т. (1998). *Фінансове право*. Л.К. Воронова (ред.). Харків: Фірма «Консум».
- [15] Пришва, Н.Ю. (2008). *Публічні доходи: поняття та особливості правового регулювання*. Київ: КНТ.
- [16] Пришва, Н.Ю. (2003). *Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів*. Київ: «ЕксОб».
- [17] Музика, О.А. (2006). *Неподаткові доходи місцевих бюджетів (фінансово-правове дослідження)*. Київ: Атіка.
- [18] *Податковий кодекс України*. Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (Дата звернення: 20.08.2020)
- [19] *Про адміністративні послуги*. Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5203-17> (Дата звернення: 20.08.2020).
- [20] Пришва, Н.Ю. (2008) *Финансово-правовое регулирование отношений по взысканию обязательных платежей: актуальные вопросы*. Вилучено з: <http://pravoznavec.info/pravo-i-ekonomika-obshie-voprosi/finansovo-pravovoe-regulirovanie-otnoshenij-po-vzyskaniju-objazatelnyh-platezhej-aktualnye-voprosy.html> (Дата звернення: 20.08.2020).
- [21] Якимчук, Н.Я. (2012). Правовий режим обов'язкових платежів в Україні: конституційно-правові засади та проблеми реформування. *Право України*, (2-1), 122-132. Вилучено з: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravukr_2013_1-2/Yakymchuk_1-2/ (Дата звернення: 20.08.2020).
- [22] Іванський, А.Й. (2014). *Фінансове право*. Київ: Київський міжнародний університет.
- [23] *Loi organique n° 2001-692 du 1 août 2001 relative aux lois de finances*. Base de données «Legifrance». Récupéré de: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000394028> (Accédé: 17.08.2020).